

ROZHOVORY Vyšehrad

Petr Andreas |
Jan Marek

**SRDCE
NAPŮL**

Srdce napůl

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.ivysehrad.cz

www.albatrosmedia.cz

Jan Marek, Petr Andreas

Srdce napůl – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Petr Andreas / Jan Marek

SRDCE NAPŮL

Petr Andreas /
Jan Marek
SRDCE
NAPŮL

Vyšehrad

© Petr Andreas, Jan Marek, 2023
Cover photo © Jolly Thompson, 2023

ISBN tištěné verze 978-80-7601-767-2
ISBN e-knihy 978-80-7601-768-9 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-7601-769-6 (1. zveřejnění, 2023) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-7601-770-2 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

Dětská kardiologie je pro mne nádherná lékařská disciplína. Nepoznal jsem krásnější pocit než úspěšně projít s malým pacientem a jeho rodinou prenatálním obdobím přes rizikový čas po narození, obdobím před operací, během operace a po ní, až nás pacient přestane potřebovat a jen občas se dozvím o jeho studijních a pracovních úspěších nebo přijde svatební oznámení.

Samozřejmě ne vždy jde vše hladce, ne vždy se vše podaří. Komplikace a neúspěch v nás však drží ono napětí a touhu učit se, poznávat a zlepšovat se, odhalovat netušená tajemství ukrytá v lidském těle a duši. A my nově nabyté poznání zase předáváme těm, kdo přijdou po nás, o jejichž práci se sami už nedozvíme. Nakonec se sám sebe ptám, zda není to, co děláme, co prožíváme a o co usilujeme, vlastně celé zázrak...

Jan Marek

PODĚKOVÁNÍ

Knížku věnuji na prvním místě svým nejdražším – své rodině, především manželce Daniele a synovi Lukášovi, které jsem kvůli lásce k dětské kardiologii a svým pacientům ochudil o stále přítomného pečujícího manžela a tatínka a jimž děkuji za podporu, kterou mi poskytli nejen při práci na této knížce. Jsem na ně nesmírně hrdý, oba se stali úspěšnými odborníky ve svém oboru a jsem rád, že jsme si přes všechna úskalí spojená s životem v různých koutech světa, Praze, Londýně a Washingtonu, dokázali udržet velmi silné rodinné pouto.

Knížku věnuji také svým učitelům, kteří se jí ale již nedočkali, primáři Janu Škovránkovi a zejména profesoru Milanu Šamánkovi, jemuž jsem slíbil, že publikace skutečně vznikne a uchová odkaz jím založeného motolského Dětského kardiocentra. A při věnování myslím samozřejmě hlavně na ty, kteří naši pomoc potřebují nejvíc: tisíce dětí, jež se narodily, narodí, žijí a budou žít s nemocným srdcem, a jejich rodinám. Doufám, že spolu s ostatními čtenáři najdou v knížce něco pro sebe, že snad více porozumí nám, kteří se o ně staráme, a že mnohým pomůže i několik příběhů, jež jsme do knížky zařadili. Autorům a zároveň hrdinům příběhů děkuji za jejich sdílení, jejich zkušeností, radostí i starostí, a také za vůli, se kterou se se svým často složitým osudem vyrovnávají.

Historikovi Jiřímu Křestanovi děkuji za odbornou pomoc s historickými událostmi týkajícími se naší rodiny a doktoru Jakubu Kadlecovi z Norwich za užitečné poznámky ohledně

britského zdravotnictví. Můj největší dík patří samozřejmě doktoru Petru Andreasovi za čas a trpělivost, kterou se mnou při rozhovorech měl, a upřímně mu přeji, aby knížka byla úspěšná.

Jan Marek

JAK SE ZRODILA TATO KNIHA

Ze všech fakult univerzity Karlovy žije duch sametové revoluce snad nejintenzivněji na 2. lékařské fakultě. Události listopadu 1989, díky nimž se česká medicína mohla plnohodnotně začlenit do světové vědy, si různou formou připomínáme každoročně. Když jsem ke třicátému výročí oslovoval některé pamětníky s otázkou, jak prožili manifestaci na Národní třídě a ono období na fakultě, byl jedním z nich i Jan Marek, tehdy lékař Dětského kardiocentra a dnes vedoucí dvou pediatrických oddělení světově proslulé Great Ormond Street Hospital v Londýně. Patřil k mnoha zbitým demonstrantům. Když jsme spolu připravovali rozhovor, který mi ochotně poskytl a který přerostl v esej vynikající hloubkou detailů i stylově, nadhodil jsem, napůl z upřímně míněného zájmu a napůl ze zdvořilosti, že by měl napsat paměti. V další replice mi v nadsázce sdělil, že jako pravnuke humanisty Zdeňka Nejedlého má k psaní předpoklady, a když jsem projevil nadšení z Nejedlého, jehož dvojznačná role v československé vědě a veřejném životě mi vždy připadala pozoruhodná, navrhl mi, jestli bych se toho nechtěl novinářsky ujmout. Srdce mi zabušilo; v té době jsem měl za sebou již mnoho rozhovorů s lékaři, vědci a umělci, i velmi rozsáhlých, ale žádnou knihu – a knižní rozhovor byl metou, které jsem chtěl jako novinář dosáhnout. (Jak jsem později zjistil, profesor Marek pokládá za nanejvýš důležité dávat příležitost k rozvoji mladým lidem, takže jeho nabídka spolupráce přirozeně vyplynula z jeho zvyklostí). Dlouho jsem si myslel, že pan profesor prostě chce vydat inspirativní

sumu ze svého plného a pestrého života, což dává smysl okolo plánovaného odchodu do důchodu a návratu do vlasti. Později se mi svěřil s tím, že také naplňuje úkol zachytit význam a zanechat odkaz motolského Dětského kardiocentra, který mu uložil jeho učitel a zakladatel dětské kardiologie v Československu Milan Šamánek. Pro mě byl Markův příběh zajímavý především proto, že se v něm střetává historie, které se dlouhodobě věnuji, věda, kterou sleduji, nemocnice a fakulta v Motole, kde pracuji, a Anglie, kde jsem studoval a kterou mám rád. Rozhovory s lékaři jsou čtenářsky atraktivní – ovšem díky tomu, že pan profesor strávil polovinu svého profesního života v Česku a polovinu Anglii, můžeme ukázat mnoho věcí v jiném světle. Tak zbývalo sjednat, kde knihu vydáme. Když můj spolužák-redaktor, kterého jsem požádal o radu, jaké šance se svým projektem máme, rovnou sám projevil zájem, být se jeho nakladatelství na rozhovory zvláště nezaměřuje, neváhal jsem a oslovil naši první volbu, nakladatelství Vyšehrad. A ty nápad na knihu s přesahem do Anglie zaujal. Zařadili ji do edice Rozhovory, v níž se už představila řada předních českých lékařů. Název měl Jan Marek vymyšlený od samého počátku. Mnohohrstevnatá metafora-symbol „srdce napůl“ odkazuje na to, že pan profesor strávil 32 let života v totalitě a 33 let v demokracii, že 20 profesních let strávil v Praze a 17 let v Londýně, má české i britské občanství, že polovinu svého srdce na dlouhých 17 let zanechal v Praze a že rozhovor je dílem dvou individuí. Tak jsme se do toho pustili. Od začátku, od prvních vzpomínek.

Petr Andreas

Rodinná anamnéza, dětství a mládí

Dětské hry v šestsettrojce „dědouška“
Zdeňka Nejedlého ■ Jak se Janova babička
Zdenka Nejedlá a dědeček Miloš Nedvěd svou
statečností zapsali do historie ■ Sebejistota
i strach Zdeňka Nejedlého ■ Jak si Jan
nacházel k pradědečkovi vlastní vztah ■ Stačí
pocházet z lékařské rodiny, a o povolání je
rozhodnuto? ■ Natruc do Karlových Varů
■ Zlom osmašedesátého ■ Mezi basketbalovou
reprezentací a medicínou ■ Svatba

<<

Jan s pradědečkem Zdeňkem Nejedlym, babičkou Zdenkou Nedvědovou,
maminkou Hanou Markovou a sestrou Kateřinou
(1961, rodinný archiv)

Zdeněk Nejedlý – historik a muzikolog, za první republiky levicový intelektuál evropského významu, který po únoru 1948 poněkud ustrnul v roli politika a režimního funkcionáře. Nejednoznačně přijímán byl už za svého života, vedle záslužného obnovení Akademie věd po válce nebo celostátní školské reformy proslul také například svými rozhlasovými projevy – jejich často propagandistický tón na pozadí všeobecného nedostatku dal vzniknout pořekadlu „Více jedlého a méně Nejedlého“. Mezi vašimi předky je bezesporu největší osobností. Jak na něj vzpomínáte?

Vlastních vzpomínek na Zdeňka Nejedlého mnoho nemám. V roce 1962, kdy zemřel, mi bylo pět let. Navštěvoval nás v Karlových Varech, kde jsme tehdy bydleli, většinou spolu se svou dcerou Zdenkou, mojí milovanou babičkou, a hovořil s mými rodiči. Mě obvykle předali Nejedlého řidiči, který čekal po dobu návštěvy doma v kuchyni nebo se věnoval úklidu auta. Byl jsem nadšen, když mi řidiči, pan Mrázek a pan Hoffman – dodnes si jejich jména pamatuju –, dovolili hrát si na řidiče v jeho šestsettrojce. Velmi dobře si vzpomínám, jak mi ke druhým narozeninám do Varů přivezl krásné šlapací autíčko. Ohromný zážitek – proháněl jsem se po Palackého náměstí v autě se svítícími světly a blinkry!

Občas jsme navštívili Nejedlé v Litomyšli. Dědoušek – tak jsme mu říkali – tam bydlel ve vilce s krásnou zahradou, kterou jsem jako malý chlapec prozkoumával a skládal tam mozaiky z barevných zbytkových sklíček z nedaleké sklárny,

která jsem nacházel v okolních lesích. Ale nepamatuji si, že bych s ním byl vedl nějaký osobnější rozhovor. To ani v mém věku nebylo možné.

Jaká byla vaše babička Zdenka Nejedlá?

V první řadě byla babička nejstatečnější člověk, kterého jsem poznal. Jako vězeňská lékařka v Osvětimi a Ravensbrücku zachránila desítky, možná stovky životů vězeňkyň z Československa, Polska a v Ravensbrücku především z Francie. Asi nepřekvapí, že jako dcera Zdeňka Nejedlého inklinovala k levicové politice a ještě před válkou vstoupila do komunistické strany. Stejně tak jako její budoucí manžel a můj dědeček Miloš Nedvěd, kterého potkala na lékařské fakultě a jehož otec byl senátorem československého parlamentu za KSČ. Politicky ale nebyl ani jeden z nich ve straně příliš aktivní, oba milovali medicínu a také sebe navzájem. Babička měla svého manžela nesmírně ráda, moc pěkně o něm se mnou hovořila. Později se věnovali každý jiné profesi: Miloš inklinoval k vědecké práci, pracoval u Bohumila Prusíka a zabýval se metabolismem bílkovin. Babička si naopak zřídila pediatrickou praxi v Praze-Podolí.

Levicoví intelektuálové a jejich rodiny neměli za první republiky, natož pak za války, zrovna na růžích ustláno. Jak Nejedlého osudy a politické angažmá ovlivnily vaši rodinu?

Babičku a především moji mámu Hanu silně zasáhla Nejedlého emigrace do Sovětského svazu v roce 1939. Nejedlý byl již před válkou aktivním antifašistou a byl na černé listině gestapa po obsazení Československa nacisty. V Sovětském svazu měl kontakty, nabídli mu místo na moskevské Lomonosovově univerzitě a současně v Akademii věd SSSR. Babičku a jejího manžela Miloše Nedvěda, kteří byli později po okupaci rovněž aktivní v protinacistickém odboji, za války zatklo gestapo. Rozmnožovali protinacistické letáky a dokumenty, které vydávala ilegální KSČ. Babička také jako dětská lékařka pomohla mnoha židovským ženám a matkám již před válkou, pokračovala v tom i za okupace a potom po zatčení i ve věznicích a koncentračních táborech.

Dědečka Miloše převezli do Petschkova paláce, kde ho brutálně mučili a týrali, to bylo v roce 1942. Zajímavé je, že byl zadržen krátce po zatčení Julia Fučíka, kterého dědeček ošetřoval jako svého pacienta. A nedlouho poté zatkli i babičku. Potom oba transportovali do Malé pevnosti Terezín. Tam zachránili spoustu lidských životů, protože oba pracovali jako vězeňští lékaři. Měli tak o něco lepší životní podmínky, na druhou stranu ale jen minimální možnost léčit pacienty.

Mohli se stýkat?

V Terezíně spolu ještě mohli příležitostně komunikovat. Posílali si motáky, malé papírky, tak, že si je přehazovali přes zeď mezi mužským a ženským oddělením. Dokonce se párkrát tajně setkali. V Osvětimi, kam oba převezli v roce 1943, ale byli zcela odděleni. Dědeček tam bohužel zemřel na skvrnitý tyfus. Babička pracovala jako lékařka na ženském oddělení a pravděpodobně proto přežila. Vyprávěla, že jí pomohla o něco lepší strava, ačkoliv i ona se nutila jíst i tu nekvalitní, aby přežila. Před koncem války ji transportovali do Ravensbrücku, ženského koncentračního tábora, kde se v roce 1945 dočkala osvobození.

To se dostala přímo do centra nacistické vražedné mašinerie, Osvětim je spojená se jménem doktora Mengeleho, symbolu holocaustu...

Pod ním babička jako vězeňská lékařka skutečně pracovala, ale jeho známých pokusů s lidmi se, pokud od ní vím, neúčastnila. Starala se o vězeňkyně a snažila se je léčit, jak nejlépe mohla. Schovávala nemocné vězeňkyně, aby nemusely ráno na nástup na *Appelplatz*, kde se kontroloval jejich zdravotní stav. Pokud byl shledán nedostatečným, byly zlikvidovány – poslány do plynové komory. Babička je zastlávala do postele, a dokonce schovávala do skrýše pod podlahou. V pomoci intenzivně pokračovala i v Ravensbrücku. Jako úřednice v kartotéce ošetrovny s ní pracovala Milena Jesenská, které myslím velmi pomohla, i když její smrti nakonec zabránit nedokázala. Zároveň Jesenská ovlivnila babiččin kritičtější vztah vůči Sovětskému svazu. Babička pomohla také řadě dalších židovských

a francouzských vězeňkyň, jak vyprávěla. Jednou z nich byla i maminka mého kolegy Václava Chaloupeckého z pražského motolského kardiocentra, lékařka Marie Chaloupecká.

Věděla, co se v táboře děje?

Co se týče Osvětimi, není to, pokud vím, zdokumentováno. Samozřejmě věděla o všech hrůzách, které se v táboře odehrávaly obecně, nejsem si ale jist, zda věděla o experimentech, které prováděl její nadřízený, „anděl smrti“, doktor Josef Mengele. Ač s ní občas prováděl vizitu na ženském baráku, o jeho pokusech na vězních babička nikdy nemluvila. Nevyhnuly se jim ani děti. Na jednovaječných dvojčatech prováděl jakési genetické experimenty, které měly sloužit ke studiu vývoje čisté árijské rasy, tak bych skoro očekával, že babička jako dětská lékařka by o nich měla vědět. Nevím. Pravděpodobně ale byla přítomna, nebo alespoň věděla o tom, co se dělo v Ravensbrücku, a podala svědectví o experimentech prováděných doktorem Fischerem a Karlem Gebhardtem v Ravensbrücku po válce během Norimberského procesu. Ty se týkaly studia regenerace tkání po infekcích. Prováděly se formou injekcí virulentních kmenů bakterií a virů do tkání a kostí vězňů. Končetiny potom byly amputovány a studovány. Všechny oběti byly samozřejmě zabity. Babiččin přímý nadřízený, o němž se osobně zmiňovala, byl doktor Percival Treite. Ten, když nad ním v roce 1947 vynesli rozsudek smrti, spáchal sebevraždu.

Zvěrstva byla páchána i na těhotných a novorozencích. Po babičce se zachoval porodní sešit, seznam 562 dětí, které se narodily v koncentračním táboře od roku 1944, kdy babička do Ravensbrücku dorazila z Osvětimi. Článek cituje z babiččina svědectví, které sepsala v roce 1968 k porodnímu sešitu. Babička zde popisuje žalostný úděl novorozenců, kteří umírali hladem, neboť matky ztratily brzy mléko. K matkám a novorozencům se často vůbec nedostala strava odjinud než z tábora, byly dokonce vykrádány i balíčky Červeného kříže. Rozdělování stravy se stalo pro ni i pro personál těžkým psychickým traumatem a bylo i zdrojem krutých svárů mezi matkami samotnými. K tomu nucené potraty, „preventivní“ sterilizace mladých žen, prostě hrůza.

Díky její pozitivní náladě říkali babičce v Ravensbrücku „sluníčko tábora“ – vyšel o ní pěkný článek paní Jany Havlíkové, publikovaný v *Terezinských listech* v roce 2015. Podobně o babičce píše i Marie Pujmanová v románu *Život proti smrti*. Zmiňují se o ní i nobelistka Vivien Spitzová v knize *Ďáblovi doktoři* a Peter Finkelgruen, německý spisovatel židovského původu, v knize *Německý dům aneb Příběh nepotrestané vraždy*. Jeho babička Anna Bartlová byla židovskou vězeňkyní v Ravensbrücku a moje babička jí pomohla. S Peterem Finkelgruenem jsem se nevědomky setkal koncem osmdesátých let u babičky v jejím pražském bytě v Podolí a tato návštěva je v knížce dokonce popsána. Knížku i s věnováním od Petera Finkelgruena jsem dostal od svého kamaráda, spisovatele Jindřicha Manna, který se s ním znal ještě z doby své emigrace v Západním Německu.

Pevně věřím, že by si babička za svou statečnost a záchranu spousty životů v koncentračních táborech zpětně zasloužila uznání a ocenění. Oceněna a vyznamenána byla po válce pouze ve Francii Charlesem de Gaullem za záchranu života a pomoc francouzským vězeňkyním v Ravensbrücku. To bylo, mám dojem, někdy v šedesátých letech. Podle všech svědeckých výpovědí byla babička Zdenka opravdu velmi statečná. U nás se ani posmrtně žádného ocenění nikdy nedočkala, bohužel ani po roce 1989.

Pouta, která spojila lidi v táboře, bývala velmi těsná a v poválečné společnosti často vytvářela důležitou síť kontaktů. Je to známo například o Antonínu Novotném, který své bývalé spoluvězně později vytáhl za sebou do vysokých funkcí. Setkávala se babička i po válce s někým, koho tam poznala?

Například paní doktorka René Lavalová se svým manželem Étiennem pravidelně jezdili do Československa a babičku navštěvovali. Se sestrou jsme se řady těchto setkání zúčastnili a sestra se dodnes stýká s jejich synem Emmanuelem. Některé z bývalých českých vězeňkyň s babičkou pracovaly v tehdejším Kabinetu Zdeňka Nejedlého v Sovových mlýnech na Malé Straně, dnešním Muzeu Kampa Medy Mládkové, kde se babička později starala o pozůstalost svého otce. Ukazovala mi

Nejedlého rukopisy a mě fascinovalo, jak dokonale a spisovně psal už jako školák a jak bohatý měl slovník. Pracoval tu i její druhý partner Jaroslav Kojzar. Také mě uchvacovalo, že v místnostech Kabinetu nebylo prakticky vidět, protože všechny pracovnice kouřily. Pravděpodobně pozůstatek jejich života v koncentračních táborech.

Ale nejdůležitějším člověkem byla po válce pro babičku Riva Krieglová, manželka lékaře a jediného politika, který odmítl moskevský diktát po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Rivu jsem měl moc rád, byla to taková drobná, milá a inteligentní žena, dle vzhledu hodně typická židovka. Pamatuju si na ni z četných návštěv a samozřejmě i z osmašedesátého roku, kdy s Františkem Kriegelem a Josefem Smrkovským navštěvovali babičku ve víkendové vilce v Ohrobci u Prahy. Od Rivy, zprostředkovaně přes babičku, také již od mládí vím, že Julius Fučík nebyl takový hrdina, o jakém jsme se ve škole učili. Riva Krieglová byla přesvědčena, že odbojovou skupinu, jíž byla za války členkou, Fučík prozradil, stejně jako ilegální protinacistickou činnost mého dědečka Miloše. Je tedy možné – byť ne prokázané – že jsem svého dědečka nepoznal proto, že ho prozradil Julius Fučík někdy v dubnu 1942, kdy zatkli jeho samotného. Na jeho stopu ovšem mohl přivést gestapo i někdo jiný.

Myslím si, že osudy a životy babičky Zdenky a Rivy Krieglové byly do jisté míry propojené. Obě se narodily v roce 1908 a zemřely krátce po sobě. Stejně jako babička ztratila Riva ve válce prvního manžela a stejně jako ona prošla Osvětím i Ravensbrückem. V obou po válce intenzivně vzplanuly komunistické ideály, které obě začaly ztrácet již v době procesů, Zdenka zejména po zatčení Smrkovského – znala se s ním i s jeho ženou Katrin a věděla, že obvinění jsou lživá. Definitivní rozchod se stranou znamenala srpnová invaze v roce 1968. Poté byly Husákovým režimem umlčeny, ale naštěstí se alespoň na chvíli dožily osvobození od totality. Obě to byly velmi čestné, velmi statečné a velmi silné ženy.

Kde strávila válku vaše maminka, když rodiče byli v koncentračním táboře?

Maminky se ujali manželé Pohanovi. Václava Pohanová byla maminčinou tetou. Václav Pohan působil jako tanečník a baletní mistr, pracoval mimo jiné i v Národním divadle v Praze. Pohanovi podpořili maminčinu lásku k umění. Umělecké geny v rodině reprezentoval ale především Vít Nejedlý, bratr mé babičky. Vítek, jak jej babička jmenovala, studoval hudbu, a byl dokonce nadějným hudebním skladatelem a dirigentem. I on bohužel zemřel během bojů na Dukle při osvobozování Československa. Po válce byl po něm pojmenován armádní umělecký soubor, známý AUS Víta Nejedlého. Velmi dobře si pamatuji na Štefu Petrovou, Vítkovu manželku, operní pěvkyni. Chodili jsme na ni s babičkou do Národního divadla a ona nás navštěvovala v Karlových Varech. Pro nás to byla obrovská atrakce, protože u nás doma ráda zpívala. Přivázela si i divadelní kostýmy, se sestrou jsme obdivovali její pestrou a dekorativní Esmeraldu. Zatímco strýc Václav mě učil sprosté básničky a říkačky...

Jak se osudy vaší rodiny vyvíjely po válce?

Na rodinu měla válka strašlivý dopad. Moje máma Hana přišla o otce a strýce, když jí bylo pět či šest let, a na tři roky přišla o matku. Poté co se Nejedlý po válce vrátil z emigrace a babička po osvobození z Ravensbrücku, zbytek rodiny se těžko dával dohromady.

Vraťme se ke Zdeňkovi Nejedlému. Stejně jako on přečkali válku v Moskvě někteří z vedení komunistické strany, včetně třeba Rudolfa Slánského a Klementa Gottwalda. Ten tam prý poznal realitu sovětské moci, a proto byl po únorovém převratu tak povolný, když Stalin a jeho poradci začali Československo odklánět od slibované vlastní cesty k socialismu... Jaký vliv měl pobyt na Nejedlého?

Po příjezdu do Moskvy Nejedlý, do té doby ještě s evropským myšlením, narazil. Už v létě 1939, kdy začala tajná jednání Sovětů s nacistickým Německem, byli emigranti z Československa fakticky umlčeni. Nejedlý byl dokonce v roce 1941 obviněn z buržoazního nacionalismu a musel provést veřejnou sebekritiku. Až po napadení SSSR Německem se stali Čechoslováci

vítanými spojenci. Od babičky vím, že se z Moskvy vrátil jako úplně jiný člověk, s obrovskou politickou ambicí a se silnou touhou zavádět u nás politický systém sovětského typu, ovšem s některými výjimkami – byl například přesvědčen, že naše školství je vyspělejší než sovětské. Emigrace pravděpodobně stojí i za jeho nekritickým politickým myšlením. Hrál v tom roli i strach. Poté co Nejedlý začal budovat svou politickou kariéru, vyžadoval v podstatě permanentní přítomnost své dcery. Ta mu tak kromě toho, že pracovala jako dětská lékařka, věnovala mnoho volného času. Měla se asi více věnovat své dceři, která přišla o tatínka a o strýce, určitě by to vylepšilo jejich dlouhodobý vztah.

Jak se Nejedlého ambice projevovaly po únoru 1948?

Ještě na konci války vstoupil Nejedlý do vlády a většinou jako ministr školství v ní setrval i po komunistickém převratu. Od babičky vím, že dokonce zvažoval, že by přijal kandidaturu na funkci prezidenta republiky, kdyby mu byla nabídnuta. Babička mu to rozmlouvala...

Musel si tedy být sebou velmi jistý...

V politické hierarchii stál Nejedlý vysoko. Proto není divu, že ho zdrtily politické procesy. Měl představu, že je po Slánském druhým mužem na černé listině stalinistického režimu, a možná jím opravdu byl. Po popravě Slánského se skrýval a bál o život. Zůstával doma za zataženými záclonami a děsil se každého zazvonění. To, že tuto dobu nakonec přečkal bez újmy, lze asi přičíst jeho politickým ambicím bez ohledu na spravedlnost, čest a statečnost. Nejedlý prostě politicky kolaboval a babička se ho ani moc nesnažila od politiky odtrhnout, protože svého tatínka po celý život do jisté míry obdivovala. Padesátá léta byla bezpochyby nejtemnější stránkou rodiny Nejedlých. V roce 1953 zemřela má prababička Marie Nejedlá, ministrova manželka, totálně psychicky vyčerpaná.

Jak se to vše promítalo do vaší rodiny?

Válka a padesátá léta vzaly vztahu mezi mojí mámou a babičkou vřelost, jaká by se dala čekat mezi matkou a dcerou.

Máma se se mnou nechtěla o válce a svém mládí bavit, fakticky se od Nejedlých v dospělosti odstříhla. Zpětně si uvědomuji, jak je zvláštní, že nám máma o svém dětství nikdy neřekla ani slovo! Po studiu na lékařské fakultě maminka odmítla Nejedlého intervenci k získání dobrého místa na některé z pražských klinik a dobrovolně s otcem odešli na umístěnku do pohraničí.

Jak jste si hledal vztah k Nejedlému vy sám?

Nejedlý byl určitě rozporuplnou postavou v historii Československa, stejně ho vnímala i naše rodina a takový zůstává i v mých očích. Pochopil bych, že preferoval hudbu Bedřicha Smetany oproti Dvořákově, za Smetanou stojí přece jen více obrozeneckého češství, což bylo pro Nejedlého důležité. Nevím ani, zda měl Nejedlý v oboru historie hudby v té době důstojného protivníka, který by jeho názorům na Dvořáka oponoval. Pochopil bych i jeho vzplanutí ke komunismu a Sovětskému svazu za druhé světové války a bezprostředně po ní. Pochopit ale nedokážu, jak mohl ztratit zdravý rozum a propadnout stalinismu. Jsem přesvědčen, že velkou roli hrál v padesátých letech Nejedlého strach o život.

Z dlouhodobého historického pohledu má ale Nejedlý v české a slovenské historii pevné místo, byť od roku 1989 přetrvává jistě oprávněná tendence k jeho odsuzování. Jako historik a muzikolog udělal ale i mnoho dobrého. Nemusíte nutně číst jeho knihy, stačí se zajít podívat na Betlémskou kapli, kde kázal Jan Hus. O její rekonstrukci se zasloužil především Zdeněk Nejedlý. A jím založená Akademie věd je dodnes velmi uznávaná státní instituce, která i v těžkých politických časech po roce 1968 poskytovala útulek politicky nepohodlným vědcům a akademikům. O tom, že Nejedlého odkaz stále žije, svědčí ohromná životopisná publikace historika Jiřího Křesťana z roku 2012, o Nejedlého práci se dlouhodobě zajímá další uznávaný historik Petr Čornej.

Působí to na mě, že jste se o osudech své rodiny dozvídal prakticky jen od babičky?

Skutečně jsme byli se sestrou jediní, s kým babička sdílela svou zkušenost z rodiny Nejedlých, a dokonce z doby

svého věznění v koncentračních táborech, a dnes mi to přijde neuvěřitelné. Pro mě to bylo v šesti sedmi letech poutavé vyprávění – dokonce jsem naléhal, aby mi vyprávěla „pohádku o Němcích“! Byl jsem jejím vyprávěním opravdu fascinován. Jak jsem se již zmínil, oproti tomu máma nebyla ochotná se o válce vůbec bavit. Nikdy během svého života. Pro nás doma byla válka a rodina Nejedlých tabu. Myslím, že důvodem babiččiny sdílnosti byla nepřítomnost jejího milovaného manžela Miloše. Chyběl jí její Míla a já jsem jí ho připomínal. Jak fenotypem – byl vysoký, sportoval a hrál výborně volejbal –, tak možná i podobnými povahovými vlastnostmi. Možná to babiččino vyprávění bylo ve skutečnosti adresováno dědečkovi Mílovi spíš než mně.

Věnujme se nyní vašim rodičům. Nejen matka, ale i otec pocházel z lékařské rodiny.

Mámě jsem se narodil ještě za studií v pátém ročníku lékařské fakulty. V té době již byla provdána za Jiřího Marka, absolventa vojenské lékařské akademie. Tátův otec Antonín byl lékař-internista, který poměrně dlouho pracoval na Ministerstvu zdravotnictví a byl Nejedlého osobním lékařem. Díky němu se moji rodiče poznali. Otcova maminka, moje babička Anna byla velmi oblíbená dětská lékařka. Provozovala praxi na Praze 4, bohužel však zemřela velmi mladá a já jsem ji vůbec nepoznal.

K její rodině mě ale dodnes pojí blízký vztah. Babička Anna pocházela z jihočeské mlynářské rodiny, byla jedním z tří dětí rodiny Mrázků, kteří dodnes žijí ve vodním mlýně na Černovickém potoce u Tábora. Tam jsem každé prázdniny pod ochranou strýčků a tetiček objevoval taje starého mlynářského stavení s vantroky s horním náhonem a dvěma mlýnskými koly, z nichž jedno mělo transmisi vedenou na dynamo, které pro mlýn zajišťovalo elektřinu. Večer jsem ho roztáčel, aby se v domě svítilo, a já se cítil strašně důležitý. Vždy se moc rád za svou, dnes již hodně rozrostlou částí rodiny zastavím a zavzpomínám na dětská léta společně s tátovým bratrancem Jeníkem a jeho manželkou Mařenkou. Opravdu se nikdy

v životě neoslovili jinak, Honza a Marie by pro mne byli úplně cizí lidé. (úsměv)

V Černovicích jsem vyrůstal a až do své smrti tam žila moje babička. Jako malí jsme zkoušeli pytláčit skoro na každém rybníku v okolí – nic jsme sice nechytily, zato dost často chytily nás, tak doufám, že jsme nezlobili zrovna vaše příbuzné na Panských mlýnech... Ostatně moji prarodiče měli život podobně určený jako vaši rodiče. V polovině padesátých let přijali také umístění v pohraničí, v Černé v Pošumaví. Výměnou za tehdy nemalou finanční kompenzaci, za kterou si pořídili ložnici z finské břízy – tehdy div –, se zavázali, že tam budou žít pět let. Vaši rodiče se ale asi nevydali jen tak hledat štěstí... Hrál u nich roli také odpor vůči Zdeňku Nejedlému a přání odejít z Prahy?

Ano, zcela určitě. Jak už jsem řekl dříve, máma neměla k Nejedlému vřelý vztah, protože jí vlastně celé dětství „kradl“ její maminku a celý poválečný život se točil kolem něho. Myslím, že moje máma si prostě chtěla zařídit život podle svého. V roce 1959 jsme se přestěhovali do Karlových Varů. Máma přijala místo v dětské nemocnici a táta ve vojenském léčebném zařízení, později se stal vedoucím lékařem Vojenského lázeňského ústavu na karlovarské kolonádě. Táta rovněž sloužil na lékařské pohotovosti nebo jezdil na vojenská cvičení. Myslím si, že pro oba rodiče to bylo tenkrát velmi těžké období. Mámin plat nebyl ani tisíc korun, plat táty jako vojenského důstojníka nebyl o moc větší. Žádnou pomoc rodiče neměli. Máma mě tím pádem na každou noční službu musela brát s sebou do nemocnice. Měl jsem na kojeneckém pokoji dokonce vyhrazenou postýlku. Až potom, co se v roce 1961 narodila moje sestra Kateřina, si mohli naši dovolit zaplatit paní na hlídání. A do roku 1968 žili relativně spokojeně a konformně, oba členové komunistické strany a úspěšní lékaři na malém městě.

Jak jste prožívali období tání?

Čerstvý vzduch pražského jara v šedesátém osmém bylo cítit i v Karlových Varech a v naší rodině. Otec byl výborný

rehabilitační lékař se skvělým citem a instinktem. Od poloviny šedesátých let se začal zabývat novými metodami v medicíně – holistickou medicínou a jako jeden z prvních u nás i akupunkturou. Na jaře 1968 se mu podařilo vyjet na konferenci do Paříže, zkušenosti s východní medicínou získával ve Vietnamu a Číně. Máma, dětská lékařka se zájmem o předčasně narozené děti, toužila jet na stáž někam, kde se péče o předčasně narozené děti provádí. Jednadvacátý srpen ovšem naděje a plány rodičů zmařil.

Jak jste reagovali na vstup vojsk, který mimochodem velitel amerických vojenských sil v Evropě nazval chirurgicky přesně vedenou operací?

Od táty si pamatuji, že karlovarský pluk hned 22. srpna mobilizoval a politická situace ve Varech byla prý hodně dramatická. Oba rodiče se snažili zapojit do těch nemnoha aktivit namířených proti okupantům. Samozřejmě následovalo vyloučení z KSČ. Mne, v té době desetileté dítě, nejvíce zaujalo tátovo rozhodnutí se po dobu okupace neholit... Vydržel to pár měsíců. Stejně rozhodně se zachovala babička Zdenka – rok 1968 byl jejím druhým statečným obdobím. Jednoho dne, když jsme ji navštívili v Ohrobci, řekla: „Tak jsem jim to tam pěkně nandala.“ Rozstříhala partajní knížku na tisíce kousků, přišla na výbor KSČ a před zírajícími funkcionáři rozházela kusy rozcupované knížky po stolech a odešla.

Mne rodiče během onoho osudného 21. srpna 1968 ukryli k Mrázkovým na mlýn. V deseti letech byla pro mě celá okupace a vojenská intervence spíše dobrodružstvím a hraním si na vojáčky, než abych si uvědomoval reálnou politickou situaci. Tajně jsem chodil k hlavní silnici pozorovat přemísťující se ruské tanky. Nechápal jsem, proč zastavují pod jabloněmi a vojáci trhají úplně nezralá pláňata. Netušil jsem, že mají hlad...

Milan Kundera má ve svém snad nejslavnějším románu Nesnesitelná lehkost bytí postavu chirurga Tomáše, kterého normalizační čistky připravily o zaměstnání v Praze – podepsal jakési prohlášení. Uchýlil se na venkov jako obvodní lékař

a postupně byl degradován na umývače oken. Domácí kritika Kunderovi vyčítala, že je to nerealistické, protože přeci režim lékaře potřeboval, takže tajná policie by nikomu nezakázala vykonávat lékařské povolání, ale naopak by ho přinutila se do něj vrátit... Vaši rodiče byli také postiženi normalizací – kam až režim zašel v jejich případě?

Táta myslím sloužil jako odstrašující příklad a byl za veřejný postoj odsuzující invazi sovětských vojsk do Československa nemilosrdně potrestán. Vyhodili ho z armády i ze zaměstnání, dokonce mu skutečně chtěli odejmout lékařský diplom a hrozilo, že půjde pracovat do fabriky. Mámin tým výborných dětských lékařů a kamarádů v karlovarské nemocnici se zanedlouho po invazi rozpadl. Řada lékařů emigrovala, tak jako ostatně mnoho lidí, zvláště z pohraničí. Někdy po roce 1970 vyhodili z práce i mámu. Tátovi nakonec diplom ponechali. Byl ale půl roku bez práce a hodně těžce to nesl, byl podrážděný a frustrovaný. Nakonec sehnal práci ve věznici ve Vykmánově, poté v Pozemních stavbách v Karlových Varech a později na poliklinice v Sokolově, kam dojížděl až do roku 1990. Máma si našla zaměstnání na dětském oddělení v nemocnici v Ostrově nad Ohří. Osobně ale skutečně nevím o žádném lékaři, kterému by byl lékařský diplom z politických důvodů odebrán.

A vy a vaše sestra? Mohli jste studovat?

Sestra Kateřina po absolvování základní školy skládala přijímačky na střední zdravotní školu a gymnázium v Karlových Varech. Po zkouškách jí rodiče sdělili, že je jim líto, ale že v celém Západočeském kraji ji na střední školu nevezmou. Že se za to omlouvají. Nabídka byla na obor krajčářka-rukavičkářka v Kraslicích. Kateřina byla nicméně na rodiče nesmírně hrdá. Další postup za vzděláním by vydal na celou knihu: pomocná síla v kojeneckém ústavu v Praze-Krči, kam se doslova odkládaly postižené děti, pomocná síla v kuchyni mateřské školy... Roky doslova zaplacené zdravím, aby se později mohla úspěšně vzdělávat na střední zdravotní škole a s velkým zpožděním i studovat rehabilitaci na Fakultě tělesné výchovy a sportu v Praze.

Já už jsem byl v sedmdesátých letech v pubertě a dost těžce jsem situaci snášel. Nesměl jsem na gymnázium v Karlových Varech. Někdo z pedagogického sboru gymnázia napsal rodičům dopis, že nemám ani podávat přihlášku, že dostali příkaz, že mě nesmějí v žádném případě přijmout. Nakonec jsem gymnázium absolvoval v Ostrově nad Ohří, takže celá naše rodina musela za prací a do školy dojíždět, rodiče dokonce dlouhá léta. Mě hrozně štvalo, že jsem kvůli tomu přišel o spolužáky a kamarády, kteří měli daleko víc volného času, zatímco já jsem každodenně cestoval mezi Varama a Ostrovem. Ten jsem svýma tehdejšíma očima a kvůli známé architektuře viděl jako hrozné, ošklivé bolševické město. Ostrováci mi prominou...

Dokázali se vaši rodiče přese všechno nějak realizovat?

Je zajímavé, že ani tak represivní režim, jako byl v Československu po roce '68, neodradil rodiče od úsilí prosadit jejich myšlenky a touhy a uskutečnit je alespoň v prostředí, ve kterém zrovna byli. A možná právě ta malá zdravotnická zařízení v okresech dávala větší možnosti než kraje, nebo dokonce než klinická pracoviště v Praze či dalších velkých městech. Moje máma jako první dětská lékařka v Československu ve spolupráci s gynekology a porodníky prosadila a zavedla v Ostrově takzvaný „rooming-in“, kdy má maminka po porodu možnost vzít si dítě k sobě do pokoje. V té době to bylo naprosto nevídané.

Když později vytvořila program porodnice, který umožňoval přítomnost tatínků při porodu, mnohokrát si vysloužila kritiku od přednostů pražských klinik. Na druhou stranu se díky mámě v Ostrově nad Ohří obrovsky zvýšila porodnost, protože tam jezdily rodit i rodiny z Prahy. Mnoho pražských gynekologů a porodníků ji ale podporovalo a možná jí i trochu záviděli, že si v Praze nemohli dovolit takové zařízení vytvořit. Mezi podporovatele patřil doktor Jiří Vocol z Ústavu pro matku a dítě v Praze-Podolí a Antonín Pařízek z pražské Všeobecné fakultní nemocnice. Ještě po letech práce v motolské nemocnici, než jsem odešel do Velké Británie, jsem poznal

řadu rodin z Karlových Varů, o které se moje maminka starala. Taký za tátou do Sokolova jezdila řada pacientů z celých západních Čech.

Při této příležitosti nesmím zapomenout na to, jak maminka ovlivnila profesní život mé budoucí manželky Daniely. Byla jí inspirací do té míry, že Daniela neonatologii a péči o předčasně narozené děti zcela propadla a v podstatě pokračovala a dodnes pokračuje v jejích šlépějích a významně přispívá k rozvoji péče o tuto velmi důležitou skupinu někdy i dlouhodobě závažně postižených dětí.

Rodiče držela nad vodou pouze práce, život v sedmdesátých i osmdesátých letech pro ně musel být naprosto frustrující. Tato generace rodičů mé generace byla vlastně ta nejpostiženější: dětství za války, komunistická totalita v době produktivního života a svoboda až v devadesátých letech, kdy se už přece jenom hlásil věk.

Kde jste bydleli?

Ve vilce na Palackého náměstí, v které za války sídlilo karlovarské gestapo. Jako dítě jsem na půdě ještě našel dýku s hákovým křížem. Vilku jsme sdíleli s vysokým úředníkem karlovarského Sboru národní bezpečnosti soudruhem majorem Stanislavem Pokorným. Ten nás v podstatě až do roku 1989 dozoroval. Rodiče byli velmi často lustrováni, dohlížení uličním výborem a okresním výborem komunistické strany.

Týkalo se to i dětí?

Samozřejmě. Jako mladí kluci jsme například polepovali samolepkami ze Západu auta svých tatínků. Odlepovali jsme je ze západoněmeckých aut lázeňských turistů. Čím barevnější, tím lepší, na text jsme moc nekoukali, protože jsme mu nerozuměli, byla to v té době veliká móda. Jednou jsem na naši škodovku nalepil nádhernou barevnou samolepku a ignoroval nápis „Gute Fahrt mit Radio Luxemburg“. Soudruh Pokorný nás během pár dní udal a táta musel na kobereček, samolepku odstranit a soudruhům se omluvit, ale v duši si z nich dělal leg-raci a mě ani nepokáral. Takovéhle drobnosti byly na denním

pořádku. Legrační bylo, že jedna z dcer soudruha Pokorného později emigrovala...

Cestovali jste? V naší rodině se traduje historka, jak můj dědeček – ředitel významného podniku a straník – šel požádat o výjezdní doložku a devizový příslib, aby mohl cestovat z Českých Budějovic do Jugoslávie přes Rakousko. Paní na přepážce mu odpověděla: Pane, vy jste se zbláznil?!

Několikrát jsme cestovali škodovkou do Bulharska, slavné byly výjezdy za nákupy do Východního Německa, do Karl-Marx-Stadtu a do Drážďan. Kupovaly se tam hlavně boty, moje velké číslo se v Československu v podstatě nedalo sehnat. Převážet zboží se samozřejmě nesmělo, a tak se několikrát stalo, že jsme se vrátili z Německa bosí. Své boty jsme v Německu vyhodili a nové, které jsme měli při návratu do vlasti obuté, nám celníci sebrali. Dnes jsou to příhody vesměs úsměvné, ale tenkrát jsme tím dost riskovali a koledovali si o další potíže. Žádné výjezdy do kapitalistické ciziny samozřejmě nebyly. Ani do Jugoslávie – naši věděli, že nemají žádnou šanci...

Jaký jste byl žák a student?

Škola mě moc nebavila, karlovarskou devítiletku jsem absolvoval s průměrným prospěchem. Raději jsem trávil čas venku, kde jsme na plátcích mezi domy hráli fotbal nebo v zimě hokej. Od šesté třídy jsem chodil do sportovní třídy a již v té době jsem se věnoval basketbalu.

Ostrovské gymnázium jsem absolvoval také s prospěchem docela průměrným, i když postupně se zlepšujícím. Na prvním místě byl tehdy basketbal. Zatímco ostatní chodili po škole randit, já ujížděl zpátky do Varů na každodenní tréninky. Jeden ze spolužáků mě ale přeci jenom provází celým mým životem. Po více než třiceti letech jsem se setkal v Londýně na ambasádě se svým spolužákem z Ostrova Ivanem Kytkou, známým novinářem a reportérem České televize a BBC. Přátelství udržujeme dodnes – Ivan vtipně poznamenává: „Zatímco já dostal ostrovské gymnázium za čest, Marek ho dostal za trest...“

Co vás přivedlo k basketbalu?

Táta se pohyboval hodně kolem sportovní medicíny a také mě vedl ke sportu. Vždy správně říkal, že sport je pro kluka nejlepší aktivitou k úspěšnému překonání puberty. Jezdil jsem na běžkách a později jsem se dostal díky své výšce k basketbalu. Běžecká kariéra skončila poté, co mě po prvním závodě našli zabořeného a plačícího ve sněhu pod smrčkem...

Na druhou stranu Nejedlí byli kulturní a umělecká rodina...

To máte naprostou pravdu. Sestra chodila baletit do Lidové školy umění a já jsem ještě chodil do stejné „lidušky“ na klavír. Vztah k muzice se v nás snažila objevit hlavně babička Zdenka, která doufala, že se nějaké geny k muzice z rodiny Nejedlých přeci jenom u mě a sestry projeví. Když v rádiu hrála hudba a já jako batole u toho mával ručkama, babička s nadšením poukazovala na můj vrozený hudební talent a časně dirigentské nadání. Paní učitelka Milena Chalupová se ze mě sedm let snažila udělat pianistu. Bohužel se jí to nepodařilo. Nepomohlo ani to, že jsem s babičkou absolvoval prakticky všechna operní představení, která v té době byla v repertoáru Národního divadla. Zůstal jsem alespoň pasivním obdivovatelem klasické i moderní hudby, a dokonce se stal i velkým fanouškem skupiny Pink Floyd. Nicméně myslím, že na mě díky dědečkovi Milošovi přešly geny spíše z rodiny Nedvědovic. Dědeček Míla byl i díky své výšce výborný volejbalista. Možná proto u mne nakonec zvítězil sport.

Kudy vedly vaše cesty na medicínu?

Spolu s mámou, která mě musela brát na noční služby, jsem se už jako kojeneček účastnil vizit. Odborné znalosti jsem nejdříve nevědomě a později i vědomě nasával při každodenních rozhovorech rodičů. Moje sestra vzpomíná, že mi musela asistovat, když jsem si jako dítě hrál na kardiochirurga. Od svých patnácti let jsem část prázdnin trávil na brigádě v ostrovské nemocnici jako nemocniční zřízenec. Ohromná zkušenost! Šéfoval mi pan Svátek a rád mi přenechával noční práci, aby se sám mohl vyspat. I při práci, v zásadě velmi seriózní, docházelo

k humorným scénkám, které mi dodnes utkvěly v paměti. Ten poprask, když mi během odpoledních návštěv v přeplněném foyer nemocnice odlétlo z převáženého nebožtíka prostěradlo nebo když nastávající maminka na porodním sále odmítla rodit v přítomnosti cizího dítěte...

A po úspěšné, byť nikterak zářivé maturitě na ostrovském gymnáziu, jsem se poprvé pokusil dostat na vysokou školu. Vzhledem k rodinné tradici – obě babičky, oba dědečkové i oba rodiče lékaři – kam jinam než na medicínu.

I když jste měl k tomu všechny předpoklady, vzhledem k politickému profilu vaší rodiny vás ale lékařská fakulta asi nevítila s otevřenou náručí?

V roce 1977 s takovým původem přijímací zkoušky dobře dopadnout nemohly. Ale alespoň mi je dovolili – na rozdíl od gymnázia – absolvovat. Naštěstí mě výborný výsledek opravňoval k přijetí do nultého, přípravného ročníku, takže jsem neskončil na dvouleté prezenční vojenské službě. Z něj se tehdy postupovalo přímo do prvního ročníku. To byl důsledek emigrace velkého počtu lékařů na Západ po srpnu 1968. Na mé zařazení do přípravného ročníku měl vliv i Josef Houštěk, tehdejší děkan fakulty a jedna z ikon československé dětské medicíny. Myslím, že si velmi vážil mé babičky a práce mé maminky, i když mi to později nikdy osobně nepotvrdil. Tak mi v září 1978 mohl začít nový život vysokoškolského studenta. Původní nepřijetí jsem nebral jako křivdu, šlo hlavně o to, abych se na medicínu vůbec dostal. Neměl jsem v záloze přihlášku na jinou vysokou školu. A z politických důvodů bylo zřejmé, že pokud mě nevezmou tam, nevezmou mě nikde jinde. Bylo to hop, nebo trop.

Měl nultý ročník nějaké výhody?

Mohl jsem se víceméně naplno věnovat basketbalu. Celý rok jsem pendloval mezi motolskou nemocnicí, kde jsem každý den pracoval jako laborant na genetickém oddělení Ústavu pro výzkum a vývoj dítěte, stadionem Sparty, sportovní halou v Korunovačnické ulici a ubytovnou Sparty Praha na Břevnově. A aby toho nebylo málo, hned první den v práci jsem narazil

na osudovou lásku Danielu. Zvládnout se vše dalo jen s pomocí kolegů v práci v čele s vedoucím lékařem a sportovním fandou Petrem Goetzem, který byl shovívavý. Protože k mé práci patřilo vyvolávání fotografií chromozomů, mohl jsem si občas zdřímnout v temné komoře.

Jak jste se vy a vaše budoucí žena seznámili? Nedávno jste oslavili čtyřicáté výročí svatby...

Potkal jsem ji v čekárně závodního lékaře motolské nemocnice, než jsem nastoupil do přípravného ročníku. Přeskočila jiskra, a bylo to! Byl jsem z té tmavovlásky tak unesen, že druhý den, když svolila ke schůzce, jsem jí vyjevil své city a rovnou dodal, že bych neviděl důvod, proč se rovnou nevzít... Ta drzost! Přes veškeré dílčí úspěchy v dobývání a následném tříletém randění jsem nečekal, jak později s žádostí o ruku narazím!

Co se přihodilo? Snad jste neměl protikandidáta?

Může za to kdo jiný, než... Nejedlý. Prvorepublikoví velkopodnikatelé bratři Vinopalové přišli po komunistickém převratu úplně o všechno, samozřejmě nepřímo i přispěním mého pradědečka. Vstup do jejich rodiny mi byl na nějakou dobu odepřen. Daniela se dokonce zdráhala můj rodinný původ po nějakou dobu doma přiznat a chvíli trvalo, než mě doma představila. Samozřejmě v tom bylo později i dost nadsázky, s manželčinými rodiči jsem se naopak velmi sblížil a později jsme jim byli s manželkou vděční za pomoc s péčí a výchovou našeho syna Lukáše. Babička Daniela Vinopalová, významná česká sochařka, a dědeček, inženýr ekonomie a polyglot Vladimír Vodák, se stali součástí naší rodiny a jsem rád, že jsme jim jejich pomoc mohli vrátit v době jejich stáří a postupného odchodu z tohoto světa. Babičce péči vracíme alespoň tím, že se staráme o odkaz jejího uměleckého díla. Ale ten začátek byl trochu jako Montekové a Kapuleti...

Další „úspěch“ jste zaznamenal i v basketbalu, dotáhl jste to do juniorské reprezentace Československa a první ligy...

V malých zemích nebo regionech závisí úspěch ve sportu

třeba i na tom, jestli se povede určitá generace a dokáže vytvořit kvalitní kolektiv. Měl jsem štěstí, že jsem byl součástí takové generace – mladých basketbalistů, kteří se sešli v tehdy nově vznikajícím oddíle Thermia Karlovy Vary. Naším druhým tátou se stal Ota Bartošek, dřívější prvoligový basketbalista, který nám věnoval podstatnou část svého života a mohl nás dotáhnout do absolutní špičky dorostenecké ligy v tehdejší Československu. Trávili jsme společně téměř každý den, jezdili jsme po republice, naši tátové řídili auta. Porazit Spartu Praha se nedařilo každý den, dokonce jsme vyhráli první poločas proti americkému univerzitnímu mužstvu a jen nešťastně utkání nakonec prohráli. Hrozně moc jsme si ten čas užívali.

V sedmnácti si mě potom vyhlídli reprezentační trenéři juniorského reprezentačního družstva Československa a trenéři Sparty Praha. V juniorském národáku jsem absolvoval několik turnajů a soustředění, začínaly ale také přijímačky na medicínu. Ve Spartě jsem pak strávil pět let, nikoliv už ale jako rozdílový hráč, který dokáže rozhodnout zápas.

Co to znamenalo – vést život vrcholového basketbalisty?

Zpětně si uvědomuji, jak náročný způsob života jsem v té době vedl. Každodenní tréninky, někdy i dvoufázové, proložené školou, náročným studiem anatomie, účastí na pitevních seminářích, studiem histologických preparátů, do toho letní soustředění, zahraniční cesty... Myslím, že mi hodně pomohlo, že jsem měl ve Spartě druhého spoluhráče-medika, dnes uznávaného gynekologa Lukáše Roba. Na cestách jsme sdíleli hotelový pokoj s hromadami zpocených sportovních věcí, pomíchaných se skripty a knihami... A samozřejmě byla spousta legrace a radosti – z vítězství, z možnosti cestovat na Západ... anebo na Východ. Když jsem reprezentoval Univerzitu Karlovu, neuvěřitelným dobrodružstvím, sportovním, obchodním, společenským i kulturním, pro nás byly partnerské návštěvy sportovců Lomonosovovy univerzity a zájezdy do Moskvy. Nedokázal jsem si představit, že by někde mohlo být hůře než u nás. Těžko lze dnešní znalce Moskvy přesvědčit, že v obchodním domě GUM na Rudém náměstí bylo k dostání jen zelí, zmrzlina, vodka a šampaňské. Na zájezdech čile

kvetl výměnný obchod – do Moskvy putovaly džíny a dámské prádlo, zpět se vozily zlaté šperky a elektrické nářadí. Zlaté náušnice s pravými mořskými perlami za jedny džíny! Manželka je má dodnes schované. Z tohoto období mi zůstalo přátelství se třemi basketbalisty a absolventy Matematicko-fyzikální fakulty, Mírou Formanem, Vládou Veselým a Pavlem Zikou.

Jsem rád, že se i s ligovými spoluhráči dodnes setkáváme a vzpomínáme. S bratry Vyoralovými, dnešními manželi Brůhovými, Doušovými, Lukášem Robem, Míšou Ježdíkem, Pepou Klímou, Jirkou Baumrukem, Dušanem Žáčkem a mnoha dalšími... Během londýnské olympiády v roce 2012 jsem se setkal s bývalými hráči a v té době trenéry ženské reprezentace – Luborem Blažkem a Ivanem Benešem. V Českém olympijském domě jsme vydrželi žvanit a vzpomínat na basketbalové mládí celých pět hodin v kuse! Zajímavé, jaké detaily jsme si byli schopni vybavit, Lubor si dokonce pamatoval na mé červené basketbalové boty, vzpomněl si i na mého tatů, který mu pomáhal kurýrovat výron v kotníku. S bývalými i současnými hráči jsem se také setkal nedávno v Mariánských Lázních při vyhlášení „Basketbalisty roku 2022“. Kapitán současného národního mužstva Vojtěch Hruban se bude stěhovat k angažmá do Londýna a já mu rád pomůžu se tam adaptovat.

Měl jste dilema, zda hrát, nebo studovat?

Po roce práce v nemocnici mě opravdu přijali do prvního ročníku a další léta do promoce byla již víceméně v mých rukou: záleželo jen na mé pracovitosti a pílí. První tři roky byly kruté a krásné zároveň. Jak jsem již zmínil, biflování anatomie, histologie, patologie a dalších teoretických oborů, noci strávené ve studovnách nebo v knihovně Klementina. K tomu každodenní tréninky a cestování po ligových zápasech a turnajích po celém tehdejší Československu i do zahraničí.

Nakonec jsem se ale opravdu musel rozhodnout, protože spojit vrcholový sport s medicínou prostě v mém případě dost dobře nešlo. Ve třetím ročníku nastává blokové studium klinických oborů, takže bych jednou dvoutýdenní cestou na soustředění nebo turnaje přišel o výuku celého klinického oboru – například očního nebo kožního. K tomu ani individuální